Valiokunnan lausunto LiVL 7/2018 vp– U 8/2018 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi aluksilta peräisin olevan jätteen toimittamiseen tarkoitetuista satamassa olevista vastaanottolaitteista sekä direktiivin 2000/59/EY kumoamisesta ja direktiivien 2009/16/EY ja 2010/65/EU muuttamisesta (alusjätedirektiivi)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi aluksilta peräisin olevan jätteen toimittamiseen tarkoitetuista satamassa olevista vastaanottolaitteista sekä direktiivin 2000/59/EY kumoamisesta ja direktiivien 2009/16/EY ja 2010/65/EU muuttamisesta (alusjätedirektiivi) (U 8/2018 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- ylitarkastaja Vilja Klemola, liikenne- ja viestintäministeriö
- yksikönpäällikkö Mirja Ikonen, Liikenteen turvallisuusvirasto
- apulaisjohtaja Kirsti Tarnanen-Sariola, Suomen Satamaliitto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Suomen Varustamot ry

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Ehdotetulla direktiivillä pyritään vähentämään jätteen päästämistä mereen. Tämä parantaisi meriympäristön suojelun tasoa. Komission mukaan ehdotuksella pyritään myös edistämään satamien vastaanottolaitteiden saatavuutta ja jätteiden toimittamista satamaan sekä päivittämään sääntelykehystä, jotta satamien meriliikennetoiminnot tehostuisivat.

Komission mukaan direktiiviehdotuksella linjataan EU:n järjestelmä mahdollisimman pitkälle MARPOL-yleissopimuksen kanssa. Täydellinen yhdenmukaistaminen ei kuitenkaan ole komis-

sion mukaan mahdollista, sillä direktiivissä säännellään toimintaa satamissa ja aluksissa, MARPOL-yleissopimuksessa taas keskitytään toimintoihin aluksissa.

Direktiivissä ehdotetaan ”ei erityismaksua” -järjestelmää (”no special fee” -järjestelmä) kiinteiden jätteiden osalta. Ehdotettu maksujärjestelmä ei aiheuttaisi Suomessa lainkaan muutoksia, koska Suomessa sovelletaan jo ”ei erityismaksua” -järjestelmää. Ehdotetussa maksujärjestelmässä alukset maksaisivat niin sanotun epäsuoran maksun, joka antaisi niille oikeuden toimittaa kaikki aluksella oleva kiinteä jäte satamaan ilman jätteen määrän perusteella määräytyviä ylimääräisiä suoria maksuja. Direktiiviehdotuksessa myös kalastus- ja huvialukset otettaisiin välillisten maksujen piiriin.

Aluksilta peräisin olevan jätteen toimittamisvelvoitteen soveltamisala on linjattu kaiken jätteen osalta MARPOL-yleissopimuksen päästömääräysten mukaiseksi. Niissä tapauksissa, kun MARPOL-yleissopimuksessa kielletään jätteen päästäminen mereen, direktiivissä edellytetään tällaisen jätteen toimittamista satamassa oleviin vastaanottolaitteisiin.

Direktiiviehdotuksen mukaan satamassa olevien alusten tarkastukset on sisällytettävä kokonaisuudessaan osaksi direktiivin 2009/16/EY mukaista satamavaltioiden suorittamaa valvontaa. Tämän vuoksi direktiiviä 2009/16/EY ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan uusia vaatimuksia. Lisäksi direktiiviehdotuksessa esitetään valvonnan kohdentamista erikseen sellaisiin kotimaanliikenteen aluksiin, kalastusaluksiin sekä huvialuksiin, joiden bruttovetoisuus on vähintään 100 tonnia.

Ehdotetussa direktiivissä säädettäisiin alusten vapautusperusteiden yhdenmukaistamisesta. Direktiiviehdotuksella pyritään selkeyttämään vapautusten myöntämisen ehtoja ja siihen liittyviä keskeisiä käsitteitä. Ehdotetulla direktiivillä otettaisiin myös käyttöön vakiomuotoinen vapautustodistus.

Direktiiviehdotuksessa on sisällytetty keskeisten ilmoittamista koskevien velvoitteiden piiriin vähintään 45 metrin pituiset kalastus- ja huvialukset. Kalastus- ja huvialuksia koskevaa sääntelyä ehdotetaan direktiiviehdotuksessa tiukennettavaksi, koska niillä katsotaan olevan suhteellisen suuri merkitys merten roskaantumisen kannalta.

Direktiiviehdotuksen tavoitteena on myös helpottaa direktiivin täytäntöönpanoa ja sen valvontaa lisäämällä sähköistä raportointia ja jäsenvaltioiden välistä tietojenvaihtoa. Lisäksi ehdotetulla direktiivillä pyritään selkeyttämään direktiivin käsitteitä. Myös direktiiviehdotuksen liitteitä on komission mukaan selkeytetty ja liitteenä olevia lomakkeita yhdenmukaistettu IMOn lomakkeiden kanssa.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää EU:n tasolla tehtäviä toimia merten roskaantumisen vähentämiseksi ja meriliikennetoimintojen tehostamiseksi tärkeänä. Valtioneuvosto kannattaa lähtökohtaisesti pyrkimystä selkeyttää ja yhdenmukaistaa direktiivin käsitteitä.

Valtioneuvosto katsoo, että aluksille myönnettäviin vapautuksiin liittyvän sääntelyn harmonisointi sekä maksujärjestelmien läpinäkyvyyden lisääminen ja yhdenmukaistaminen on tärkeää. Valtioneuvosto katsoo myös, että yhtenäisempi maksujärjestelmä vaikuttaisi todennäköisesti tasaisempaan alusjätteiden jättämisen jakaantumiseen EU-satamien välillä.

Valtioneuvosto katsoo, että aluksilta peräisin olevan jätteen toimittamisvelvoitetta koskevan sääntelyn yhdenmukaistaminen MARPOL-yleissopimuksen päästönormien mukaiseksi selkeyttäisi sääntelykokonaisuutta, ja pitää tavoitetta pääsääntöisesti kannatettavana.

Valtioneuvosto tukee lähtökohtaisesti tietojenvaihdon ja raportoinnin sähköistämistä ja tehostamista. Neuvottelujen edetessä on kuitenkin pyrittävä kiinnittämään huomioita siihen, ettei direktiivin sääntely muodostu lisättyjen valvontavelvollisuuksien, raportoinnin ja tietojenvaihdon osalta liian raskaaksi.

Ehdotetulla direktiivillä siirrettäisiin komissiolle delegoitua säädösvaltaa eli oikeutta antaa direktiiviä tarkentavia säädöksiä. Siltä osin kuin säädösvallan siirto on perusteltua, valtioneuvosto katsoo, että direktiivin tarkemmassa muotoilussa tulee varmistaa, että toimivallan siirtoa koskevat säännökset ovat riittävän selkeitä, tarkkarajaisia ja tarkoituksenmukaisia.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Direktiiviehdotuksella pyritään parantamaan alusjätteen vastaanottolaitteiden saatavuutta ja tehostamaan jätteiden toimittamista satamien vastaanottolaitteisiin. Valiokunta pitää hyvänä, että EU-tason sääntely pyritään yhdenmukaistamaan IMO:n MARPOL-yleissopimuksen määräysten kanssa. Valiokunta pitää myös hyvänä, että jätemaksujärjestelmiä pyritään yhtenäistämään Euroopan unionin tasolla. Saadun selvityksen mukaan ehdotus vastaa tältä osin Suomessa nykyisin sovellettavaa maksujärjestelmää. Asiantuntijakuulemisen mukaan ehdotus selkeyttää sääntelyä nykytilaan verrattuna ja vähentää meriympäristön roskaantumista. Valiokunta pitää meriympäristön suojelemista koskevia toimia tärkeinä myös Itämeren erityisaluestatus ja suojelutarve huomioon ottaen.

Jätteenkäsittelyn haasteellisuus on tullut asiantuntijakuulemisessa hyvin esille. Satamissa käsiteltävien jätteiden kirjo on hyvin laaja, ja käsiteltävät määrät usein hyvin suuria. Erilaiset alustyypit ja jätteet vaativat erilaisia toimenpiteitä, ja Suomen talviolosuhteet asettavat omat haasteensa. Käsiteltävien ja vastaanotettavien jätteiden osalta tulee ottaa huomioon myös niiden sopivuus alueellisen jätehuoltojärjestelmän kannalta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomen satamien jätteenkäsittely ja kerääminen kestävät hyvin kansainvälisenkin vertailun.

Asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota direktiiviehdotuksen 9 artiklan säännöllistä liikennettä harjoittavien ja säännöllisesti satamissa käyvien alusten vapautusjärjestelmää koskevaan sääntelyyn. Huolena on esitetty, että kyseinen sääntely voi olla tarpeettoman joustamaton ottaen huomioon, että monet alukset käyvät satamissa myös EU:n ulkopuolella. Valiokunta katsoo, että asian jatkovalmistelussa on syytä arvioida kyseisen säännöksen muuttamisen tarvetta siten, että esimerkiksi Venäjän, tai Brexitin jälkeen Ison-Britannian, satamissa käyminen voitaisiin ottaa vapautusten myöntämisessä huomioon.

Valiokunnan lausunto LiVL 7/2018 vp

Valiokunta pitää tärkeänä, että asian jatkovalmistelussa huolehditaan siitä, että ehdotetut lisätarkastukset ja ilmoitusvelvollisuuksien laajentaminen eivät lisää olennaisesti valvontaviranomaisten resurssien tarvetta tai merenkulun toimijoiden hallinnollista taakkaa.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Liikenne- ja viestintävaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyin huomautuksin valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 16.3.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ari Jalonen sin
varapuheenjohtaja Mirja Vehkaperä kesk
jäsen Mikko Alatalo kesk
jäsen Jyrki Kasvi vihr
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Mia Laiho kok
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Markku Pakkanen kesk
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk
jäsen Sofia Vikman kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula